

Recensioner

Lena Martinsson & Diana Mulinari (red.) *Feminism och konvivialitet. Samexistens, oenighet, hopp*. Gleerups, 2023.

”Överallt lever människor tillsammans i ömsesidigt beroende trots upplevda såväl som tillskrivna skillnader sinsemellan” – så börjar Martinsson och Mulinari sin introduktion till antologin *Feminism och konvivialitet: Samexistens, oenighet, hopp*. När olika människor kastas ihop, när vi är oeniga, skapas det lätt friktion och konflikter. Antologins författare menar att detta inte bör arbetas bort utan tvärtom bör ses som oundvikliga parametrar i samexistensen. Med andra ord rör det sig om att finna strategier för samvaro *i dissensus* (Burman, 2021; Ranci re, 2010) snarare än att söka nå konsensus. Denna svåra praktik och kunskapsform, att leva tillsammans även (eller kanske just) när ”vi råkar dela en plats och vi måste få det att fungera” (s. 133), benämns *konvivialitet* och utg r bokens r da tr d. Antologin består av åtta kapitel – en introduktion från redaktörerna och sju kapitel som på olika sätt tar sig an konvivialitet.

På ett plan kan antologin anses bestå av en rad fristående texter, men den kan också l sas som ett flerstämmigt erbjudande som genom sin heterogenitet vill tala till olika läsares erfarenheter, kunskaper och perspektiv. Författarna ställer sig frågor såsom hur solidaritet kan verka för och emot samexistens (kapitel 2) och vilken roll identitetspolitiken kan tänkas spela i kampen för en rättvisare tillvaro f r fler grupper av människor (kapitel 8). Lundahl Hero, Martinsson och Mulinari (kapitel 7) bråkar med f rgivettagandet att sociala kategorier  r beständiga, fasta eller stabila. Genom att kritiskt diskutera föreställningar om (svensk) jämställdhet visar författarna att det snarare rör sig om ”porösa gemenskaper som det [som individ] g r att gå in och ut ur” (s. 121). På ännu ett plan utg r antologin genom sin palett av texter en ansats att praktisera konvivialitet. Varje kapitel inleds med ett försättsblad där kapitelf rfattaren eller kapitelf rfattarna beskriver sin intention med texten och hur den förhåller sig till bokens tema. På så vis bjuds läsaren in att delta i ett samtal där olika röster över tid och rum samexisterar. Wasshede, som skriver om regnb gsflaggans mångtydighet och om sårbarhet (kapitel 5), använder f rs ttsbladets ingress för att bjuda in oss att l sa *med* och ”se både våra olikheter och vår gemensamma sårbarhet” (s. 71). Författaren beskriver trötthet, rädsla och motståndet som infinner sig när texten ska skrivas, men också insikten om att behovet av att ”fortsätta kämpa emot förtryck, orättvisor och hat” (s. 77) aldrig tycks ta slut. Samtidigt som varje nytt avsnitt inleds med ett uttryck för inre motstånd till att skriva, f r vi som l sare bit för bit följa med och erfara hur f rfat-

taren trots trötthet och rädsla står i det riskfyllda svåra och orkar. På så vis söker detta och flera andra bidrag i antologin inte bara behandla utan också *göra konvivialitet*.

I linje med den kritiska tradition som denna typ av feministisk forskning tillhör, söker författarna att synliggöra komplexitet och att vistas i den snarare än att erbjuda enkla, stabila förklaringar. I stället för att tillfredsställa läsarens potentiella begär efter ordning och reda (s. 113), bjuds vi in att stanna i röran (s. 120) tillsammans med författarna och smutsa ner oss vi också. Genomgående i antologin presenteras således begrepp, handlingar och ställningstaganden ur olika perspektiv – med styrkor och svagheter, fördelar och nackdelar. Söker man efter enkla lösningar eller raka svar om samexistens, oenighet och hopp kommer man inte finna dem här. Det hade varit oförenligt med det konvivialitetsbegrepp som författarna förespråkar. Däremot är bokens budskap tydligt: om målet är att samhället ska bli levbart för fler (s. 121) behövs dialog och kunskapspluralism. Författarnas upprepade inviter att sätta i fråga förgivettaganden, fasta definitioner och absoluta sanningar ter sig hoppingivande. Att se hur skav och orättvisor som jag intresserar mig för som forskare (och de jag erfar som människa) både liknar och skiljer sig från andras kamp för en mer rättvis tillvaro för fler känns både lärorikt och meningsfullt.

Ännu ett viktigt bidrag är antologins aktualitet. I en tid när ojämlikhet, polarisering och klimatförnekelse regerar är vi många som vänder oss till de kritiska traditioner som aktivt sökt förstå och motverka orättvisor och förtryck. Som författarna själva påtalar innebär ett kritiskt förhållningssätt inte bara att ifrågasätta och plocka isär, utan det förutsätter också en vilja att bidra – att skapa ny kunskap (s. 19). I en tid då allting ska vara ständigt tillgängligt och enkelt, då dystopier och depression ligger närmast till hands i berättelser om framtiden, gör vi som kollegium gott i att minnas kritikens komplexitet. Att stanna vid dekonstruktion och ifrågasättande är en alltför förenklad form av kritik. Bokens författare visar på kritikens konstruktiva kraft genom att nyfiket utforska, ödmjukt lära av andra och samtidigt förbli kritisk till sina egna reflektioner. Därför kan boken med fördel användas som kurslitteratur. Att låta studenter komma i kontakt med texter som inte söker reducera nödvändig komplexitet är meningsfullt, då det därmed blir möjligt att se och äga sitt handlingsutrymme i iscensättandet av såväl samtid som framtid. Vilka kapitel som lämpar sig som läsning och hur mycket stöd studenter kan behöva för att förstå samtalet som boken ingår i beror så klart på sammanhanget.

För sociologin är boken värdefull på flera sätt. Den visar hur vi som forskare kan tänka *om* och *genom* begreppet konvivialitet för att förstå vår samtid, hur vi hamnade här och hur vi skulle kunna ta oss vidare. Därmed kan antologin, i ett bredare perspektiv, ses som ett bidrag till den heterogena sociologiska forskning som aktivt söker bidra till en bättre värld. I likhet med problemlösningssociologi (Prasad 2018) och andra nutida sociologiska inriktningar nöjer man sig inte med att avslöja hegemonier, orättvisor eller förtryckande mekanismer för att lämna lösningar och handlande till icke-akademiker, utan söker mobilisera forskarens position och forskningens verktyg för att medverka till en rättvisare värld. Det tycker jag att vi alla kan låta oss inspireras av. Den 28 april 2023 rapporterade nyhetskanalerna om det tjugotal forskare som intog

riksdagens åhörarläktare för att gestalta ett ”vetenskapligt samvete” (SVT Nyheter 2023) när riksdagen skulle debattera IPCC:s senaste rapport om klimatet. Några av forskarna som närvarade utövade civil olydnad genom att uttrycka opinion, avbryta talande politiker och ”störa ordningen”. Både för dem som protesterade tyst och för dem som störde handlade det om att förmedla mödosamt producerad kunskap och att bli tagen på allvar – att göra sig hörd. I stället för att undvika friktion och konflikter och betrakta den offentliga debatten som ett område utanför vår handlingsfär tog dessa forskare ställning för *konvivialitet* i antologins bemärkelse. Som en av dem som deltog i aktionen sade bör vi kanske fråga oss: ”Vad händer med förtroendet [för akademien] om vi forskare inte höjer våra röster, trots att vi vet att vi är inne på en mycket farlig väg?”

Diana Holmqvist

Postdoktor i pedagogik med inriktning mot vuxnas lärande
Linköpings universitet

Referenser

- Burman, A. (2021) *Dissensus: Drömmar och mardrömmar i demokratins idéhistoria*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Prasad, M. (2018) ”Problem-solving sociology.” *Contemporary Sociology* 47(4): 393–398. doi:10.1177/0094306118779810
- Rancière, J. (2010) *Dissensus: On politics and aesthetics*. London: Continuum.
- SVT Nyheter (2023) ”Klimataktivister avbröt Pourmokhtari under klimatdebatten”, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/forskare-ska-overvaka-riksdagsdebatt-om-klimatet>, hämtningsdatum 1 maj 2023.